

QISHLOQ XO‘JALIGIGA XORIJIY SARMOYALARNI JALB ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

D.I.Navotova

Shahrisabz davlat pedagogika instituti dotsenti

A.O.Ochilov

Shahrisabz davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada qishloq xo‘jaligiga xorijiy sarmoyalarni jalb etishning nazariy-uslubiy asoslari, investitsion muhitning jozibadorligini oshirish omillari hamda xorijiy investitsiyalardan foydalanish samaradorligini ta‘minlash masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. O‘zbekiston agrar sektorida amalga oshirilayotgan islohotlarning investitsion faollikka ta‘siri baholanib, rivojlangan davlatlar tajribasi asosida qishloq xo‘jaligiga xorijiy investitsiyalarni keng jalb etishning ustuvor yo‘nalishlari aniqlangan. Shuningdek, investitsiya resurslaridan samarali foydalanish, agroklasterni rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va eksport salohiyatini oshirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: qishloq xo‘jaligi, xorijiy investitsiyalar, investitsion muhit, investitsion jozibadorlik, agrobiznes, agroklasterni, innovatsiyalar, iqtisodiy samaradorlik, eksport salohiyati.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

Д.И. Навотова

Доцент, Шахрисабзский государственный педагогический

институт

А.О. Очиллов

Студентка Шахрисабзского государственного педагогического
института

Аннотация. В статье рассматриваются теоретико-методологические основы привлечения иностранных инвестиций в сельское хозяйство, факторы повышения инвестиционной привлекательности и вопросы обеспечения эффективности использования иностранных инвестиций. На основе анализа реформ, проводимых в аграрном секторе Узбекистана, и изучения международного опыта разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию механизмов привлечения иностранных инвестиций и повышению эффективности их использования.

Ключевые слова: сельское хозяйство, иностранные инвестиции, инвестиционная привлекательность, агробизнес, агрокластер, инновации, эффективность, экспортный потенциал.

IMPROVING THE MECHANISMS FOR ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT INTO AGRICULTURE AND ENHANCING ITS EFFICIENCY

D.I. Navotova

Associate Professor, Shakhrisabz State Pedagogical Institute

A.O. Ochilov

Student, Shakhrisabz State Pedagogical Institute

Abstract. This article examines the theoretical and methodological foundations of attracting foreign investments into agriculture, factors influencing investment attractiveness, and mechanisms for improving investment efficiency. Based on the analysis of agricultural reforms in Uzbekistan and international experience, the study identifies priority directions for increasing foreign investment inflows and improving the efficiency of their utilization in the agricultural sector. Practical recommendations aimed at enhancing agricultural competitiveness, innovation adoption, and export potential are proposed.

Keywords: agriculture, foreign investment, investment attractiveness, agribusiness, agro-cluster, innovation, economic efficiency, export potential.

Kirish. Jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida investitsiyalar iqtisodiy o‘shishning asosiy omillaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ayniqsa, qishloq xo‘jaligi tarmog‘ida investitsiyalarni keng jalb etish oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash, qishloq aholisi bandligini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini yuksaltirish hamda eksport salohiyatini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Oziq-ovqat va qishloq xo‘jaligi tashkiloti (FAO) ma‘lumotlariga ko‘ra, 2050-yilga borib dunyo aholisi sonining 9 milliarddan oshishi oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan talabni sezilarli darajada oshiradi. Bu esa qishloq xo‘jaligiga yo‘naltirilayotgan investitsiyalar hajmini ko‘paytirishni taqozo etadi.

O‘zbekiston Respublikasida agrar sohani modernizatsiya qilish, bozor mexanizmlarini chuqurlashtirish, klaster tizimini rivojlantirish va eksportbop mahsulotlar yetishtirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Biroq mavjud salohiyatdan to‘liq foydalanish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarur.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, ilmiy umumlashtirish, iqtisodiy guruhlash va ekspert baholash usullaridan foydalanildi. Shuningdek, xalqaro tashkilotlar, ilmiy adabiyotlar va O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilindi.

Mavzuning nazariy asoslari. Iqtisodiy adabiyotlarda xorijiy investitsiyalar iqtisodiy taraqqiyotning muhim manbai sifatida talqin qilinadi. D.Rikardo, J.Keyns, R.Solou, M.Porter kabi olimlarning ilmiy qarashlarida investitsiyalarning iqtisodiy o‘shish, mehnat unumdorligi va texnologik taraqqiyotga ta‘siri alohida yoritilgan.

Agrar sohada xorijiy investitsiyalar quyidagi yoʻnalishlarda muhim ahamiyatga ega:

- ishlab chiqarishning texnik va texnologik darajasini oshirish;
- zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish;
- mahsulot tannarxini pasaytirish;
- eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish;
- qayta ishlash sanoatini rivojlantirish;
- yangi ish oʻrinlarini yaratish.

Xorijiy investitsiyalar nafaqat moliyaviy resurslar, balki ilgʻor boshqaruv tajribasi va innovatsion bilimlarning kirib kelishini ham taʼminlaydi.

Oʻzbekiston qishloq xoʻjaligida xorijiy investitsiyalarni jalb etishning hozirgi holati soʻnggi yillarda qishloq xoʻjaligida amalga oshirilayotgan tarkibiy islohotlar natijasida investitsion muhit sezilarli darajada yaxshilandi. Xususan, yer munosabatlarini isloh qilish, agroklasterni tashkil etish, fermer xoʻjaliklarini qoʻllab-quvvatlash hamda eksportni ragʻbatlantirish boʻyicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Bugungi kunda xorijiy investitsiyalar quyidagi yoʻnalishlarga koʻproq yoʻnaltirilmoqda:

- meva-sabzavotchilik;
- bogʻdorchilik va uzumchilik;
- issiqxona xoʻjaliklari;
- chorvachilik;
- parrandachilik;
- qishloq xoʻjaligi mahsulotlarini qayta ishlash sanoati;
- logistika va saqlash infratuzilmasi.

Shu bilan birga, investitsiya loyihalarining hududlar boʻyicha notekis taqsimlanishi, infratuzilma muammolari va ayrim byurokratik toʻsiqlar mavjud boʻlib qolmoqda.

Qishloq xoʻjaligiga xorijiy sarmoyalarni jalb etishga taʼsir etuvchi omillar

Institutsional omillar. Institutsional muhit investitsiya jarayonlarining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Mulk huquqining kafolatlanganligi, qonunchilikning barqarorligi va shaffof boshqaruv tizimi investorlar uchun muhim ahamiyatga ega.

Infratuzilmaviy omillar. Rivojlangan transport-kommunikatsiya tarmoqlari, energiya taʼminoti va logistika markazlari investitsion loyihalarning samaradorligini oshiradi.

Resurs salohiyati. Qulay agroiklim sharoiti, unumdor yer resurslari va mehnat resurslarining mavjudligi investorlar uchun jozibadorlikni oshiradi.

Bozor omillari. Ichki bozor sigʻimi, eksport imkoniyatlari va mahsulotlarga boʻlgan talab darajasi investitsion qarorlar qabul qilishda muhim rol oʻynaydi.

Xorijiy investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish yoʻllari

Qishloq xoʻjaligiga jalb etilgan xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish uchun quyidagi ustuvor yoʻnalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Raqamli qishloq xo'jaligini rivojlantirish. GPS, GIS, dronlar, sun'iy intellekt va masofadan monitoring tizimlarini joriy etish hosildorlikni oshirish va resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Agroklasterlar faoliyatini kengaytirish. Agroklasterlar ishlab chiqarish, qayta ishlash va realizatsiya bosqichlarini yagona zanjirga birlashtiradi hamda investitsiyalar samaradorligini oshiradi.

Ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish

Agrar oliy ta'lim muassasalari va ilmiy markazlar tomonidan yaratilayotgan innovatsion ishlanmalarni amaliyotga joriy etish investitsiyalarning qaytimini oshiradi.

Qayta ishlash sanoatini rivojlantirish. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash qo'shimcha qiymat yaratish va eksport daromadlarini oshirishga xizmat qiladi.

Yashil investitsiyalarni rag'batlantirish. Ekologik toza va resurs tejovchi texnologiyalarni joriy etish barqaror rivojlanishni ta'minlaydi.

Xalqaro tajriba va undan foydalanish imkoniyatlari. Niderlandiya, Isroil, AQSH va Turkiya kabi davlatlar tajribasi qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb etishda innovatsiyalar va davlat qo'llab-quvvatlashi muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Niderlandiyada yuqori texnologiyali issiqxonalar, Isroilda tomchilatib sug'orish texnologiyalari, AQSHda agrobiznesni moliyalashtirish tizimi va Turkiyada agroeksportni rag'batlantirish mexanizmlari investitsion samaradorlikning yuqori darajasini ta'minlagan.

Mazkur tajribalarni O'zbekiston sharoitida qo'llash qishloq xo'jaligi tarmog'ining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Ilmiy-amaliy takliflar.

1. Agrar sohada xorijiy investorlar uchun "yagona darcha" tizimini yanada takomillashtirish.

2. Agrologistika markazlari tarmog'ini kengaytirish.

3. Investitsiya loyihalarini baholashning raqamli monitoring platformasini yaratish.

4. Qayta ishlash sanoatiga yo'naltirilgan investitsiyalarga qo'shimcha preferensiyalar berish.

5. Agrotexnoparklar va innovatsion markazlar tashkil etish.

6. Investitsiya risklarini sug'urtalash tizimini rivojlantirish.

7. Xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish.

8. Hududlarning investitsion pasportlarini ishlab chiqish va xorijiy investorlar orasida targ'ib qilish.

Xulosa. Qishloq xo'jaligiga xorijiy investitsiyalarni jalb etish va ulardan samarali foydalanish O'zbekiston agrar sektorining barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim omillaridan biridir. Investitsion muhitning jozibadorligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, agroklasterlar faoliyatini kengaytirish hamda eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirish orqali investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Natijada qishloq xo‘jaligi tarmog‘ining raqobatbardoshligi yuksalib, oziq-ovqat xavfsizligi mustahkamlanadi va mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘shishi ta‘minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Johann Heinrich von Thünen. The Isolated State. Translated edition. Oxford: Pergamon Press, 1966.
2. Alfred Weber. Kulturgeschichte als Kulturosoziologie. Leiden: A.W. Sijthoff, 1935.
3. Michael E. Porter. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1990.
4. Колосовский Н.Н. Теория экономического районирования. М.: Мысль, 1969. — 336 с.
5. Баранский Н.Н. Избранные труды. Научные принципы географии. М.: Мысль, 1980. — 239 с.
6. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. Москва "Наука" 1989. 260 с.
7. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики. М. : ГУ ВШЭ, 2003. - 495 с.
8. Аҳмадалиев Ю.И. Ер ресурсларидан фойдаланиш геоэкологияси. – Т: Fan va texnologiya, 2014. – 340 б.
9. Faizullaev M.A. Main characteristics of the formation of a geographic conveyor in agricultural development // Web of Scientist: International Scientific Research Journal 4 (2), 89-92.
10. Faizullaev M.A. Factors of intensive development of agriculture in ensuring food security // Web of Scientist: International Scientific Research Journal 4 (1), 715-719.
11. Fayzullaev M.A. O'zbekiston qishloq xo'jaligi geografiyasi. Monografiya. "Kitob bilim yog'dusi" MCHJ. 2024. - 258 b.
12. Файзуллаев М.А. Жанубий Ўзбекистон чўл худудларида қишлоқ хўжалиги ривожланишининг иқтисодий географик омиллари - Геог. фан. фалс. докт.... дис. автореф, 2017. – 47 б.
13. Навотова Д.И. Географические особенности использования зарубежного опыта использования земельных ресурсов в хозяйственных хозяйствах// Электронное научно-практическое периодическое издание. Экономика и социум. №4 (95), 2022. –198-202 с.
14. Navotova D.I. Qashqadaryo viloyati yer resurslaridan qishloq xo‘jaligida foydalanishning iqtisodiy geografik xususiyatlari - geog. fan. fals. dokt....diss.avtoref, 2024. – 48 b.
15. Navotova D.I. Qashqadaryo viloyati yer resurslari. Monografiya. "Makon savdo print" x k. 2024. 163 b.